

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Թ Ա Տ Ր Ո Ն

Վ. ՎԻՇՆԵՎՍԿԻՅ

ԱՌԱՋԻՆ

ՀԵԺԵԼԱԶՈՐԸ

(ПЕРВАЯ КОННАЯ)

Թարգման. Գ. ԳԱՐԻԵԼՅԱՆԻ

—————

Ընկ. ԲՈՒԴՅՈՆՆՈՒ կարծիքը պուլեմյոտչիկ ՎԻՇՆԵՎՍԿՈՒ
 «ԱՌԱՋԻՆ ՀԵՇԵԼԱԶՈՐ» պրիեսալի մասին.

Այս պիլսի ընթերցողներից ու դիտողներից յեղ վաչ մեկը չի կարող մը-
 ճաղ անտաքիւր: Կոխված մարտիկին նա կստիպի վերհիւել քաղաքացիական
 կռիվների, մեծ մարտերի ու արեւովների անմուսնայի տպումները: Յերիսա-
 սարդ բանակայինին նա ցույց կտա եզր Կարմիր Բացակ կոխող որերի, իրա-
 դարձությունների ու մարդկանց իրական ու եզրիս դեմքը:

ԱՌԱՋԻՆ ԳԵՅԵԼԱԶՈՐԻ ԱՆՑՑԱԼԻՑ

Առաջին Հեծելազորն ստեղծված է 1919 թվի նոյեմբերի 17-ին՝ հարավային Ֆրոնտում. 1929 թվին լրացավ նրա առաջին տասնամյակը: Այդ տասնամյակի տոնակատարումը հարմարեցված է ամբողջ Կարմիր Բանակի 12-րդ տարեդարձի որվան, այսինքն՝ 1930 թվի փետրվարի 23-ին:

Հեծելազորների խոշոր կազմակերպությունն առաջին անգամ ծնունդ տալով դաժանագույն այն պալքարներին ռբերին, վոր մղում էր ապստամբված բանվոր դասակարգն ու չքավոր գյուղացիությունը՝ ընդդեմ իր հինավուրց թշնամիներին—կապիտալիստներին և կալվածատերերին:

Իշխանություն համար մղվող պալքարի ղեկավարությունը ծանրանում էր նրանով, վոր պրոլետարիատը զուրկ էր իր սեփական կազմակերպված զինված ուժից և հարկադրված էր ստեղծելու այդ ուժը հենց հայրենական և ոտոր բուրժուազիայի դեմ մղվող պալքարի պրոցեսում: Մեր Կարմիր Բանակը ծնունդ և առել, աճել է, սովորել և հաղթել իր թշնամիներին և ամբարացել և պալքարներում, քաղաքացիական պատերազմի ռազմադաշտերում: Մարդկություն պատմության մեջ մենք շատ քիչ այնպիսի որինակներ կըգտնենք, լերբ զինված ուժերը կազմակերպված են լիզել ռազմադաշտերում: Կարմիր Հեծելազորը զարգանում էր Կարմիր Բանակի հետ միասին՝ նրա անբաժանելի մասը կազմելով Կարմիր Հեծելազորի մասսայի առավելապես խոշոր և ցայտուն մարմնացումը մենք ունեցել ենք ի դեմս առաջին հեծելազորի:

Այնտեղ, վորտեղ կողակալին—կուլակալին լելուլթներն ընդդեմ Հոկտեմբերյան Հեղափոխության ղեկավարելիս են լիզել ցարական սահալուրակալին գեներալները Կալեզիեք, Կրասնովք, Կարեիլովք, Ալեքսեյեվք և Դեմեիկիեք, այնտեղ, վորտեղ այդ հեծյալ մասերը հարձակվելիս են լիզել մեր կարմիր-զվարդիական և պարտիզանական ղեռես չամբացած շոկատների վրա, այնտեղ—Ռուսաստանի հարավում լերեվացել և պալքարելով՝ սկսել են կազմակերպվել ու միանալ կարմիր հեծյալ շոկատները, ատրիճանաբար աճելով և փոքրիկ շոկատներից գնդերի, բրիգադների և դիվիզիաների վերածվելով: Այնտեղ, Դոնի վրա, լայնարձակ տափաստաններում, ալթյան առաջին հացահատիկային «Գիզանո» խորհրտեսուության ռալոններում է, ահա, վոր ծնունդ է առել Առաջին Հեծելազորը:

Արդեն 1919 թվի հունվարին, այն մոմենտներից մեկի պահին, լերբ ծարիցինը (ներկալումս Ստալինգրադը) գրեթե կատարելապես ողակված էր, Կարմիր Հեծելազորը ցուլց տվից իր զորությունը: Մեր ալթյան Լեյնինգրադյան 4-րդ Կարմրադրոշ հեծյալ դիվիզիան իր քալարի գործողություններով ալասնակել որվա ընթացքում ջախջախեց ալեի քան լերկու տասնյակ սպիտակ գվարդիական կազակալին գնդեր և գրավեց ռազմա-

կան հսկայական ավար՝ զինվելով և մթերվելով ի հաշիվ հակառակորդի։ Դա Կարմիր Հեծելազորի առաջին խոշոր հաղթանակն էր, վորով սկիզբ դրվեց Կրասնովոդնայի լիակատար ջախջախման։

Հետագայում, արդեն Դենիկինի դեմ մղվող պայքարում 4-րդ Դիվիզիային միացավ հեծելազորային 6-րդ դիվիզիան, վորը ծնունդ էր առել Ստավ-րոպոլի շրջանի հարևան դաշտերում։ Այդ լեռնու գիվիզիան կազմեցին առա-ջին հեծյալ կորպուսը, վորը փախուճ կերպով արդարացրեց իր վրա գրված բոլոր խնդիրները և իրար հետևից հաջորդաբար ջախջախեց գնեբալներ Պակրովսկու, Շասիլովի և Ուլագայի ամբողջ լեռնեք հեծելազորային կոր-պուսները, իսկ հետո մի հարվածով վոչնչացրեց գնեբալ Պալեոնչևսկի խումբը, վոր բաղկացած էր 3.000 հետեվակներից և հեծյալների 7 գնդից։

Յերիսասարդ Պորհրդային Հանրապետության համար տազնապալից որերին գնեբալ Մամոնցովի հինգհազարանոց հեծելազորը շրջում էր մեր թիկունքում և ավելի էր Յելեցը, Տամբովը և Կազովը։ Մեր հեծյալ կոր-պուսը ուղարկվեց գնեբալի վրա։ Մամոնցովը այն պահին արդեն Վորո-նեժի մոտ միացել էր գեն. Շկուրայի հեծյալ կորպուսի հետ։ 1919 թվի հոկտեմբերի վերջին սպիտակ գվարդիական լեռնու այդ կորպուսն էլ ջախջախ-ված էլին մեր հեծելազորի կողմից և հոկտեմբերի 25-ին մենք գրավեցինք Վորոնեժը։

Դա մի հարված էր սպիտակների խորին թիկունքին, սպիտակների, վորոնք այդ ժամանակ գրավված ունեյին Կուրսկը և Ույուլը և լեռագում էլին շուտով Մոսկվա մտնելու մասին՝ «քառասուն հատ քառասուն» լեկե-ղեցիների զանգահարությամբ տակ։ Վորոնեժի գրավումով սկիզբը դրվեց «Ռուսաստանի հերթական կառավարողի»—գեն. Դենիկինի մի նոր ջախ-ջախման։

Մեր հեծյալ կորպուսի կազմին միացվեց այնուհետև ևս մեկ հեծյալ դիվիզիա—11-րդ (այժմ 8-րդ Որենբուրգյանը)։

Շարժվելով գեպի հարավ և իր նոր կազմով ձեռք բերելով մի շարք խոշոր հաղթանակներ—Կաստորնայաի, Ոսկոլի տակ,—կորպուսը՝ համա-ձայն հարավային Ֆրոնտի ՌՀՊ վորոշման, վերանվանվեց առաջին հեծելա-զորի։ Յույց տալով մի շարք փախուճ հաջողություններ, գրավելով Տադան-բոգը, Ռոստովը, Առաջին Հեծելազորը 1920 թվին, փետրվարի վերջերին հաղթեց նաև Դենիկինի առավելապես մարտունակ ուժերին Յեգորլիկսկիի պատմական մարտում և վերջնականապես փակեց Դենիկինի հաշիվը։

Սակայն՝ Պորհուրդներ թշնամիները դեռևս չհանգստացան։ Դեպի մեր արևմտյան սահմանները—գեպի Բելոռուսիան և Ուկրաինա—շարժվե-ցին լեհերը, և հանրապետությունը նորից տազնապալից որեր ապրեց։ Ա-ռաջին Հեծելազորն՝ ուժեղացված ևս մեկ—13-րդ հեծյալ դիվիզիայով և հատուկ հեծյալ բրիգադով՝ ուղարկվեց բնդդեմ պայծառաշուք սպաների։

1920 թվի մայիսի վերջերին 1-ին հեծելազորն արդեն լեհական Ֆրոն-տումն էր։ Մի քանի որից հետո նա ճեղքեց լեհերի Ֆրոնտը և գրավեց Բերդիչևսկին ու Ժիտոմիրը։ Լեհերն ստիպված էլին լքել Կիևը և սկսել նա-հանջը։ Մի շարք հերոսական հաղթանակներ և մարտեր կրեց իր ուսերի վրա մեր հեծելազորը։ Շարունակաբար շարժվելով մեր հետևի լեհական առջնիկից, Առաջին հեծելազորը հասավ մինչև Լվով, սակայն այստեղ, Վարշավայի մոտ ունեցած մեր անհաջողությունների պատճառով, նրան տրվեց սճրիշ ուղղություն։

Շուտով լեհերի հետ տեղի ունեցած հաշտութիւնը հնարավորութիւն ափեց գլխավոր հրամանատարութեան նետել առաջին հեծելազորը Վրանգելի դեմ: «Թագավորութիւնից» այս վերջինը 1920 թվի հոկտեմբերին կարողացել էր դուրս սողալ Ղրիմից և տարածվել ղեպի հյուսիս գրեթե մինչև Դնեպրոպետրովսկ: Վրանգելի հաշիվը փակվեց շատ շուտով, և նրա վրդորմելի մնացորդները ճողպրեցին ղեպի սպիտակ գլարդելլինայի «թանկագին դաշնակիցները»:

Սակայն, ֆրոնտները լիկվիդացիան դեռ ևս լիակատար հանգստութիւն չբերեց հեծելազորին, վորպեսզի նա հնարավորութիւն ունենա անարգել կերպով զբաղվելու իր շինարարութեամբ ու ուսուցմամբ: Այլելի քան մեկ տարվա ընթացքում հեծելազորի առանձին մասերն ինտանդուն կերպով զբաղված էին տարբեր ռաւանները բանդիտիզմից մաքրելու աշխատանքով: 11-րդ հեծյալ գլխիղիան դեռևս մինչև 1926 թվի շարունակում էր պալքարը Թուրքեստանում: Բոլոր այս ոսկրացիները կատարվեցին վոչ պակաս հաջողութեամբ քան քաղաքացիական պատերազմի ֆրոնտներում:

Հեծյալ բանակը մեր լերկրի բանվորները և գուղացիները ամենասիրելի զավակն էր և այսօր էլ է: Նրա զավակներից շատ շատերն են այսօր համառ աշխատտնք թափում սոցիալիստական մեծ շինարարութեան բոլոր ճյուղերում: Նրանցից շատերը դեռ մինչև հիմա լի տմբացնում և կոփում են մեր փառապանծ Կարմիր հեծելազորի հզոր ուժը:

Հեծյալ բանակի հզորութիւնը կայանում էր նրանում, վոր մարտիկները քաղաշխատավորները և հրամանատարները բանակի մէջ հետ միասին կազմում էին միասնական, մարտական, տակուն մի ընտանիք, վորը ձուլել էր իր ուժերը պալքարներում—«բոլորը մեկի համար, մեկը բոլորի համար» լողունգի ներքո: Հեծյալ բանակը զսրեղ էր նրանով, վոր մարտիկներից և վոչ մեկը լերբեք վողջ վողջ գերի չէր հանձնվում:—ահա, ի միջի այլոց, ինչն էր պատճառը, վոր հեծելազորը գերութիւն չգիտեր:

Հեծելազորային այս տրագիկոսներից և սխրագործութիւններից դատեր պիտի աւնեն և դաստիարակվեն լերիտասարդ կարմիր հեծելազորայիններ և ամբողջ լերիտասարդութիւնը, վորպեսզի արժանի շինարարներ և պաշտպաններ լինեն աշխարհիս առաջին պրոլետարական պետութեան— ԽՍՀՄ-ի համար:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԵԺԵԼԱԶՈՐԸ

Թարգմանութ. Գ. ԳԱՐՐԻԵԼՅԱՆԻ

Պիես 3 ցիկլով 40 եպիգրաֆով ճախաբանով յեւ 2 ընգմիջումով

Բեմադրութիւն

Արտաքին ձեռնարկով

Յերաժշտութիւն

Ռեժիսյորի ասխտենաներ

Կինո կադրերի մոնտաժ

Ջինվորական կոնսուլտանտ

Ռեժիսյոր-մոնտիրովչիկ

Ռեժիսյորի ոգնական

Նկարիչ—դեկորատոր

Մաշինիստ

Ելեքտրոմանյոր

Ներկայացումը վարում են՝

Ա. ԳՈՒԼԼԱԿՅԱՆԻ

Մ. ՍԱՌԻՑԶՅԱՆԻ

Վ. ՇՊԵՐԼԻՆԳԻ

Գ. ԳԱՐՐԻԵԼՅԱՆ

ԱՆ. ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Ա. ՄԱԴԱԹՅԱՆԻ

Ա. ԿՅՈՒՐԵՂՅԱՆ

Կ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Ս. ԴԱԼԼԱՔԻՇՎԻԼԻ

Ա. ՋԻԼԻՆԳԱՐՅԱՆ

Ս. ՍԵԼՅԱՆ

Ա. ՍԱՄՈՒՐՂԱՇՅԱՆ

Կ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Ս. ԴԱԼԼԱՔԻՇՎԻԼԻ

Գ. ԳԱՐՐԻԵԼՅԱՆ իւր

ԱՆ. ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՅԻՎԼ

(Առաջին ցիկլի մեջ մտնում են 19 եպիգոդ)

1. ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿ

Եպիգոդներ՝ 1, 2, 3, 4.

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ՝

Առաջնորդող
Սըսուիկ, լիլր-գուսար
Յենթասպահ

Բժիշկ

Կրասեր կոռնետ (Ոֆիցեր Իքս)

Ռոտմիստր

Ուրիմենկո

Արխիպով

Լիլր-գուսարներ

Քաչարյան Սուրեն

Ֆվեթիսյան Ֆվեթ

Կոստանյան Մ.

Զախարյան Խ.

Վաղարշյան Վ.

Մանվելյան Մ. (Վաստակ. դեր.)

Ֆլլահվերդյան Լ. և

Ֆվազյան Լ.

Մարյան Լ.

Մալանյան Գ.

Պողոսյան Գ.

Մամուկանյան Մ.

Մալանյան Լ.*)

Ֆքեղյան Ս.*)

Գեվորգյան Ն.*)

2. ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Եպիգոդներ՝ 5, 6, 7, 8, 9.

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ՝

Առաջնորդող

Արխիպով

Ուրիմենկո

1-ին զինվոր

2-րդ զինվոր

3-րդ զինվոր

Վերավոր

Դիտող

Ոֆիցեր Իքս

Վախմիստր

Սըսուիկ

Յենթասպահ

Ընթերցող

Սըսուիկի կինը

1-ին կին

2-րդ կին

Մերուհի

3-րդ կին

Քաչարյան Սուրեն

Մարյան Լ.

Ֆլլահվերդյան Լ.

Ֆվազյան Լ.

Մալանյան Գ.

Մամուկանյան Մ.

Մարյան Ռ.

Ֆքեղյան Ս.*)

Մալանյան Լ.*)

Վաղարշյան Վ.

Ֆվազյան Լ.

Ֆվեթիսյան Ֆվեթ

Կոստանյան Մ.

Սյուզան-Գարազա

Ֆլեխանյան Լ.

Ֆզամյան Յեր:

Պարոնիկյան Մ.

Պողոսյան Գ.

Ֆրազյան Ֆ.*)

4-րդ կին

Հաշմանդամներ

Ս. սլանյան ձ.՝)
 Խաչատրյան Ս.՝)
 Ս. բահաճյան Յ.՝)
 Հարությունյան Ս.՝)
 Գեվորգյան Ե.՝)

3. ՀԵՂԱՓՈԽՈՒՅՑՈՒՆ

Նպիգողներ՝ 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ՝

Առաջնորդող

Առաջին ոֆիցեր

Կերենակի

Տիկիներ, Կերենակու

լերկրագույններ

Գրքային քույրեր

Ռոտմիստր

Ոֆիցեր Իքս

Իվան Կոստրով

Ուրբիսենկո

Արխիպով

3-րդ զինվոր

Կոմիտեայի

Ղազար

Սեմյոնենկո

1-ին զինվոր

2-րդ զինվոր

3-րդ զինվոր

4-րդ զինվոր

Սըսոյի

Գրենադեր (Ոֆիցեր Իքս)

2-րդ ոֆիցեր

3-րդ ոֆիցեր

Յեսաուլ

Պառավ

Սըսոյի կինը

Ղազարի կինը

Քոչարյան Սուրեն

Բազրասունի Վ.

Մարգունի Վ.

Սյուզան-Գարագա

Սեփանյան Վ.

Սլեֆանյան Լ.

Գարագա Հայկունի

Պարոնիկյան Մ.

Արազյան Մ.՝)

Աղաջանյան Հ.՝)

Յեղյան Ա.՝)

Մանվելյան Մ. (վաստ. զեր.)

Վաղարշյան Վ.

Ասլանյան Գ.

Ալլահվերդյան Լ: և

Ավագյան Հ.

Մարյան Լ.

Մարոյան Ռ:

Վարդանյան Ա.ճ.

Բունիարյան—Ուրի

Շամիրխանյան Յ.

Պողոսյան Գ.

Մարյան Լ.

Մարոյան Ռ.

Մոմկրանյան Մ.

Ավետիսյան Ավետ

Վաղարշյան Վ.

Ջանիբեկյան Գ.

Ա.Շերիկյան Գ.

Կոստանյան Մ.

Գարագա Հայկունի

Սլեֆանյան Լ:

Աղաջյան Յեր:

Վերջ առաջին ցիկլի

ԸՆԴՄԻՋՈՒՄ

Լեհ պարուչիկ
Լեհ զինվորներ

Սեմյոնենկո
Բաղդեկ (վերավոր)
Պիլաուզսկի
Լեհ պարուչիկ
Պահակ
Արխիպով
Հեռախոսիչ
1-ին հեռախոսիչ
2-րդ հեռախոսիչ
3-րդ հեռախոսիչ
Ոֆիցեր Իքս
Բուդյոննովցիներ
Գերի ոֆիցերներ

Վերջ յերկուրդ ցիկլի
ՀՆԴՄԻՋՈՒՄ

ՅԵՐՐՈՐԴ ՑԻԿԼ

Ա Յ Ս Տ Ե Ղ Ե Լ Ե Ֆ Ր Ո Ն Տ

Նպիգողներ՝ 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40,

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ՝

Առաջնորդող
Բանվոր
1-ին հարվածային
2-րդ հարվածային
3-րդ հարվածային
4-րդ հարվածային
Սեմյոնենկո
Գալիֆեյով մարտիկ
(Գյուլիսորհրդի նախագահ)
» » քարտուղար
Կուլակ Դադրկին
Ղազախ
Նիկանոր
(Հաշմանդամ բուդյոնովցի)

3 դ ա

Բագրատունի վ.
Պոդոսյան Գ.
Ասլանյան Գ.
Մարգունի վ.
Աբեղյան Ս.*)
Շամիրխանյան Յ.
Դասոյան վ.
Սյվազյան Յ.
Բագրատունի վ.
Զաֆարյան Խ.
Մսրյան Լ.
Դաբրիեյան Գ.
Սոմոկրանյան Մ.
Աբեղյան Ս.*)
Ասլանյան Հ.*)
Վազարոյան վ.

Գոչարյան Սուրեն
Ներսեսյան Հ.
Մարգունի վ.
Դասոյան վ.
Բագրատունի վ.
Պոդոսյան Գ.
Շամիրխանյան Յ.

Մուրադյան Բ.
Ս. Հովհաննիսյան*)
Մսրյան Լ.
Բունիաթյան-Որի
Կոստանյան Մ.
Դիլաբյան Թ.*)

Գեղջկանիներ

Գյուղացիներ

X

Յերթ. կարմիր բանակային
Գյուղացի (ՈՔիցեր Իքս)
Սըսուկ
Որբիմենկո

Կարմիր բանակայիններ

Ազադյան Յեր.
Ալեքսանյան Լ.
Գարագառ Հայկունի
Սահփանյան Վ.
Պարոնիկյան Ս.
Արազյան Ա.*)
Աղաջանյան Հ.*)
Ցեղյան Ա.*)
Ասլանյան Գ.
Պոպույան Դ.
Սամոկրանյան Վ.
Զախարյան Խ.
Սարոյան Ռ.
Գեվորգյան Ն.*)
Աբրահամյան Հ.*)
Հովհաննիսյան Ս.*)
Հարությունյան Ս.*)
Աբրահամյան Ց.*)
Բաբայան Ա.*)
Ասլանյան Հ.*)
Աբեղյան Ս.*)
Ասլանյան Գ.
Վաղարշյան Վ.
Ավետիսյան Ֆ.Վե
Ալլահվերդյան Լ. և
Ավագյան Հ.

*) Մասնակցում են Պետապոստին
Թատերական տեխնիկումի ուսանողները և
սիրող աշխատակիցները:

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. գրադ.

FL0068405

[054.]

ЦЕНА

III
3054

652

444

444 444 5 444.